

REISJÄRVI

Historiallisten kohteiden tarkastuksia alueella Raatejärvet - Kotajärvet

Kesällä 2003 ja keväällä 2004 reisjärvinen Johannes Kinnunen (Rantatie 4 F, 85900 Reisjärvi, p. 040 728 7341) oli yhteydessä Pohjois-Pohjanmaan museoon. Hän ilmoitti useista historiallisen ajan kohteista Reisjärven eteläosassa Raatejärven – Kotajärvien alueella ns. Peuranpolun tuntumassa. Nyt kyseessä oleva alue sijaitsee Reisjärven kirkolta 11 – 13 km eteläkaakkoon.

Peuran polku – vaellusreitti on nimetty 1800-luvun hävinneen, mutta nykyisin alueella uudelleen viihtyvän metsäpeuran mukaan. Pääosin valtion mailla kulkeva polku on osa Euroopan kaukovaellusreittiä numero E6 (www.suomenlatu.fi). Pääreitien pituus on noin 80 kilometriä, johon liittyy lisäksi useita sivureittejä. Suomenselällä sijaitseva alue on erämaaluoteinen ja poikkeaa piirteiltään läheisistä Keski-Pohjanmaan viljelyalueista. Reisjärven eteläosassa olevan polun varrella ja lähistöllä on useita historiallisen ajan kohteita, mm. savottakulttuurin muistoja, kalamajoja, tervahautoja ym. Joista osa on esiteltu Reisjärven kunnan kotisivuilla (www.reisjarvi.fi/reisjarvi2/Valmis/matkailu/luontoretkeily.html#kohteet).

Johannes Kinnunen on kirjannut viitisenkymmentä kämppää puheena olevalta alueelta. Kinnusen luettelo on tässä liitteenä. Vain osa kohteista tarkastettiin ja paikannettiin. Nämä tarkastetut kohteet mainitaan tässä kertomuksessa. Kinnusen luettelossaan mainitsevat kohteet ovat osin paikannettavissa joltisellakin tarkkuudella kartoille, mutta osa jää ilman opasta tai käyntiä paikantamatta.

Esihistoriallisia kohteita ei alueelta tunneta. Alueella on kuitenkin säilynyt kiinnostavalla tavalla historiallisen ajan jäännöksiä. Näistä varhaisimmat lienevät satojen vuosien takaisia kalastusjäänteitä. Nuorempia ovat tervahaudat ja Keski-Pohjanmaalle ominaiset tervahytit. Nuorimpana kerroksena tulevat savotta- ja kämppäkulttuurin muistot.

Kohteita päästiin tarkastamaan 21.6.2004, jolloin allekirjoittanut yhdessä Johannes Kinnusen kanssa kävi usealla kohteella. Raatejärven – Hirvilammen kierroksella mukana olivat myös Juha ja Eino Piispanen. (os. Salomontie, Mäntyperä, 85900 Reisjärvi).

Oulussa 18.04.2005

Mika Sarkkinen M.S

Mika Sarkkinen
tutkija / PPM

KOHDELUETTELO:

Maastokäynnin aikana tarkastettiin seuraavat kohteet:

1. Raatejärvien salmi N	kiuas, kämpänsija
2. Raatepuron niska	kiuas
3. Hirvilampi NE	kämpänjäännökset, kiuas
4. Hirvilampi	pelto, peltoraunioita
5. Hirvilampi E	hytti, rakennuksensija
6. Kirves-Heikin kanava	kanava
7. Iso-Kotajärvi	kämpänsija
8. Iso-Kotajärvi W	tervahauta

lisäksi tarkastamaton kohde:

9. Säyrysjärvi	kalapato

Kaikki kohteet sijaitsevat peruskarttalehdellä 2343 04 ISO-KOTAJÄRVI.

Kohteet on merkitty yllä olevan numeroinnin mukaan liitteenä oleville peruskarttakopioille.

LIITTEET:

Yleiskartta, kohdealueen sijainti
 Peruskarttakopio 2343 04, p. 1984 (2kpl)
 Kämpät ja Pirtit, Reisjärvi / J. Kinnunen 1999
 Hirvilammen kämpä, Reisjärvi / J. Kinnunen, Juha ja Eino Piispanen
 Mäntyperä Parikunta n:o 35, Reisjärvi / J. Kinnunen 2000

KUVALUETTELO:

DIAT / Pohjois-Pohjanmaan museo / Kuva-arkisto / M. Sarkkinen 21.6.2004

6745	Reisjärvi HA, Hirvilammen (NE) rauennut hirsikämpä, pohjoisesta 21.6.2004.
6746	Reisjärvi HA, hytin tms. osin tiilirakenteisia jäänteitä kaakkoon olevan ”kourun” luoteispäässä, kaakosta 21.6.2004.
6747	Reisjärvi HA, hytin tms. osin tiilirakenteiset jäänteet, kaakkoon laskevaa kourua, kaakosta 21.6.2004.
6748	Reisjärvi HA, hytin tms. osin tiilirakenteiset jäänteet, vasemmalla J. Kinnunen kourussa, oikealla paksun kuusen juurella ylempänä rinteessä varsinaisen hytin(?) jäänteet, koillisesta 21.6.2004.
6749	Reisjärvi HA, hytin tms. rakenteesta irrotettuja muurattuja tiiliä ja kuonaa, 21.6.2004.
6750	Reisjärvi HA, Kirves-Heikin kanavaa sillan alta kuvattuna kohti länsiluodetta, 21.6.2004.
6751	Reisjärvi HA, Kirves-Heikin kanava, sillan itäpäästä kohti länttä 21.6.2004.
6752	Reisjärvi HA, Raatejärvien salmen pohjoisrannan niemekkeellä oleva kiuas, 21.6.2004.
6753	Reisjärvi HA, Pikku-Raatejärveen laskevan Raatepuron suun länsirannalla oleva kiuas, pohjoisesta 21.6.2004.

1. RAATEJÄRVIEIN SALMI(N)

1000 00 7052

Kohteen laatu

Kiuas, kämpänsija. (Hist.)

Peruskartta:

2343 04 ISO-KOTAJÄRVI

Koordinaatit:

p = 7046 19, i = 3401 32, z = n. 170

x = 7045 08, y = 2550 70

Kylä, kylänosa:

Valtionmaa

Raatejärven ja sen länsipuolisen Pikku Raatejärven yhdistää kapea salmi, jonka pohjoispuolella on laajahko järvien välinen niemi. Suhteellisen matalan keskellä olevalla korkeimmalla kohdalla on yksittäinen maatunut tupasija, joka erottuu hyvin heikosti. Tuvan ala on ollut noin 3 x 4 metriä. Tuvan yhdessä kulmassa on noin 40 cm korkea sammaloitunut kiuas, jonka ala on noin 1,5 x 1,5 metriä.

Päältäpäin havainnoiden kiukaan ikää oli hankala arvioida. Oppaana olleen Johannes Kinnusen mukaan ikivanha kämpä on ilmeisesti ollut käytössä vielä 1900-luvun alussa. Ks. Liitteenä oleva Kinnusen luettelo: Raatejärven pirtti 3.

DIA PPM 6752 Raatejärvien salmen pohjoisrannan niemekkeellä oleva kiuas.

2. RAATEPURON NISKA

1000 00 7053

Kohteen laatu

Kiuas. (Hist.)

Peruskartta:

2343 04 ISO-KOTAJÄRVI

Koordinaatit:

p = 7046 26, i = 3401 16, z = n. 167,5 - 170

x = 7045 13, y = 2550 54

Kylä, kylänosa:

Valtionmaa

Pikku Raatejärvestä pohjoiseen laskevan Raatepuron suun itärannalla on aivan nykyisen polun luoteispuolella matala kiuas. Kiukaan ala on n. 1,5 x 2 metriä. Heti kiukaan länsipuolella on pari maakiveä, samoin pohjoispuolella parin metrin päässä. Kiuasta mahdollisesti ympäröineen rakenteen jäännöksiä ei havaittu.

Päältäpäin havainnoiden kiukaan ikää oli hankala arvioida. Oppaana ollut Johannes Kinnunen kertoi, että muistitiedon mukaan paikalla ei ole ollut näkyvissä maatuneitakaan hirsii. Ei Kinnusen luettelossa.

DIA PPM 6753 Pikku-Raatejärvestä laskevan Raatepuron niskan länsirannalla oleva kiuas, pohjoisesta.

3. HIRVILAMPI NE¹

1000 00 7054

Kohteen laatu

Kämpän jäännökset, kiuas. (Hist.)

Peruskartta:

2343 04 ISO-KOTAJÄRVI

Koordinaatit:

p = 7045 24, i = 3401 15, z = n. 167,5

x = 7044 12, y = 2550 58

Kylä, kylänosa:

Valtionmaa

Hirvilammesta nelisensataa metriä koilliseen on pieni soiden ympäröimä korkeahko kangassaareke. Sen itäkulmalla noin 10 – 15 metrin päässä suon reunasta on kiukaallisen hirsikämpän jäännökset. Kämpän ala on noin 3 x 3 metriä. Väli-ilmansuuntien mukaisen kämpän seinissä on vielä enimmillään jäljellä kahdeksan hirsikertaa. Kämpän länsinurkassa olevan neliömäisen kiukaan ala on 1,2 – 1,5 x 1,2 – 1,5 metriä ja korkeus 60 – 70 cm. Ovisenä on luoteessa ylärinteen puolella. Sitä vastapäisellä kaakkoisseinällä on räppänä.

Säilymisasteensa perusteella kyseessä ei ole tavattoman vanha kämpän jäännös. Ehkä 1900-luvun alusta, vaikka muistitieto ei tiedäkään milloin kämpä on tehty. Vrt. Liite Hirvilammin kämpä 56/J. Kinnunen.

DIA

PPM 6745

Hirvilammen (NE) rauennut hirsikämpä, pohjoisesta.

4. HIRVILAMPI 9

1000 00 7055

Kohteen laatu

Pelto, peltoraunioita. (Hist.)

Peruskartta:

2343 04 ISO-KOTAJÄRVI

Koordinaatit:

p = 7045 00, i = 3400 95, z = n. 167,5

x = 7043 97, y = 2550 39

Kylä, kylänosa:

Reisjärvi

Tila, rek:no:

11:64

Omistaja

Hirvilammen pohjoispuolisen kankaan itäpäähän pistävän harjanteen laella on peltoraunioita. Kankaan lakea on raivattu pelloksi runsaan sadan metrin matkalla. Alueella on raivaamisen yhteydessä syntynyttä kivivallia ja –röykkiöitä. Vaihtelevan kokoisista nostannaisista kasattuja kiveyksiä oli osin pengottu. Kasvillisuus alueella on katajaa ja haapaa, jotka osoittavat jokseenkin hyvin peltokerroksen laajuutta. Alueelle tehtiin muutama koepisto, joissa todettiin selvä peltokerros.

Pellon iästä saati sen tekijästä ei ole tarkempaa tietoa. Koepistoissa ei ollut huuhtoutumiskerrosta. Kyse on selvästi historiallisen ajan pelloista. Vrt. Liite Hirvilammin kämpä 56/J. Kinnunen.

5. HIRVILAMPI E

3

1000 00 7055

Kohteen laatu	Hytti, rakennuksensija. (Hist.)
Peruskartta:	2343 04 ISO-KOTAJÄRVI
Koordinaatit:	p = 7044 78, i = 3401 02, z = n. 167,5 x = 7043 65, y = 2550 48
Kylä, kylänosa:	Reisjärvi
Tila, rek:no:	11:64
Omistaja	

Hirvilammen itäpuolisen kankaan kaakkoisrinne laskee suhteellisen jyrkästi kohti viereistä ojitettua ja metsää kasvavaa suota. Lammesta noin 160 – 180 metriä itään on yli parimetrisen rinteen yläosassa soikeahko, alunperin mahdollisesti suorakaiteenmuotoinen, matala kumpare, jonka pituus on noin kuusi metriä ja leveys nelisen metriä. Korkeutta rakenteella on puolisen metriä. Rakenteen keskellä on (romahtanut?) syväne, joka jatkuu alas rinnettä ikään kuin leveänä tervahaudan halssina. Pituutta tällä on noin 3,5 – 4 metriä. Tämän rinteeseen kaivetun kourun tai ”halssin” reunoilla on vähän vallia, joiden väliin jäävän jokseenkin tasaisen pohjan leveys on 2 – 2,5 metriä. Rinteen reunalla olevan osan ja ”halssin” pohjalla on korkeuseroa parisen metriä. Ylhäällä oleva kumpare on pääosin maan ja turpeen peittämä. Paikoin esiin pilkistää tiilen kappaleita ja kalkkilaastilla(?) muurattua tiilirakennetta. Kumpareen keskiosassa rinteeseen avautuvan painanteen seinämässä on näkyvissä suuaukko tiilistä muurattuun hormimaiseen onkaloon.

Kyseessä on historiallisen ajan jäännös, joka tuskin on 1800-lukua vanhempi. Vallin päällä kasvaa kookas kuusi, mikä asettaa hytin hylkäämisiäksi karkeasti arvioiden satakunta vuotta. Se mihin moista rakennetta sitten olisi 1800-luvulla tai 1900-luvun alussa käytetty ei tarkastuksen aikana selvinnyt. Lähinnä oletuksiksi jäävät kaksi selitysvaihtoehtoa.

Ensinnäkin alueelta tavattu kuona viittaa siihen, että kyseessä olisi ollut jonkinlainen rautahytti. Vaikka rakenne on suuresti raunioitunut ja vaikka se eroaakin tämän tekijälle tutummista talonpoikaisista luonnonkivisistä rautahyteistä, voi kyseessä hyvinkin olla myöhäinen rautahytin tyyppi.

Toisaalta juuri Keski-Pohjanmaalla kehitettiin 1800-luvun loppupuolella tiilinen tervahyttityyppi (Toivo Vuorela, Suomalainen kansankulttuuri, Porvoo 1975, s. 450 ja kuva s. 451). Tiilisen tervahytin suunnitteli muurari Otto Korkiakoski, jonka Oulun talousseura palkitsi 40 ruplan teollisuuspalkinnolla 1863. Mallin mukaisia hyttejä muurattiin ainakin Nivalaan, Sieviin, Haapajärvelle, Haapavedelle ja Reisjärvelle. Viimeksi sellainen tehtiin Reisjärven Köyhänperälle 1949 (www.kirjastovirma.net/henkilogalleria/korkiakoski_otto/). Hirvilammesta noin kolme kilometriä koilliseen olevalla Matoharjulla on 1946 rakennetun tervahytin rauniot (www.reisjarvi.fi/reisjarvi2/Valmis/matkailu/luontoretkeily.html#kohteet) noin kohdassa p = 7047 25, i = 3403 85 lähellä partiokämpää (ks. Kinnusen luettelo: Matoharjun Hytti-kämpä 14). Suoranaisia tervaan viittaavia merkkejä ei kuitenkaan Hirvilammen hytin tarkastuksen yhteydessä havaittu. Toisaalta tervahytin ja tervahaudan prosessit eroavat toisistaan, joten tervahaudoista tuttuja merkkejä hyttien yhteydestä ei ehkä ole havaittavissakaan. Miten sitten paikalta tavattu kuona sopii tervahyttiajatuksen ei ole tiedossa. Vrt. myös liite: Hirvilammin kämpä 56/J. Kinnunen.

Yhteenvedon voidaan todeta, että paikalla on aikaisintaan 1800-luvulta olevan tiilirakenteisen, lähinnä hytiksi luokiteltavan rakenteen jäännökset.

Hytistä noin 15 pohjoiseen tavattiin rakennuksensija. Pääilmansuuntien mukaisen yhä erottuvan maatuneen hirsikehän (5 x 6 metriä) lounaisnurkassa on laattamaisista liuskekivistä kootun tulisijan jäännös, jonka ala on noin 1,5 x 1,5 metriä ja korkeus 70 – 80 cm. Hirsikehän sisäosan jakaa kahtia pohjois-eteläsuuntainen maatunut hirrenjäännös (lattiavasa tms?), johon tulisijan itäreuna rajoittuu. Hirsikehän itäseinän keskikohdalla seinän ulkopuolella on ilmeiset porraskivet. Tämä rakennus on päällisin puolin ajoitettavissa jokseenkin saman aikaiseksi edellä kuvatun hytin kanssa. Rakennuksensija ei Kinnusen luettelossa.

DIAT:	PPM 6746	Hytin tms. osin tiilirakenteisia jäänteitä kaakkoon olevan ”kourun” luoteispäässä, kaakosta.
	PPM 6747	Hytin osin tiilirakenteiset jäänteet, kaakkoon laskevaa kourua, kaakosta.
	PPM 6748	Hytin tms. osin tiilirakenteiset jäänteet, vasemmalla J. Kinnunen kourussa, oikealla paksun kuusen juurella ylempänä rinteessä varsinaisen hytin(?) jäänteet, koillisesta.
	PPM 6749	Hytin tms. rakenteesta irrotettuja muurattuja tiiliä ja kuonaa.

6. KIRVES-HEIKIN KANAVA

1000 00 6083

Kohteen laatu	Kanava. (Hist.)
Peruskartta:	2343 04 ISO-KOTAJÄRVI
Koordinaatit:	p = 7046 13, i = 3404 44, z = n. 168,9 - 172,6 (järvet) x = 7045 16, y = 2553 82
Kylä, kylänosa:	Valtionmaa

Ison Kotajärven ja Kuivajärven välisen kannaksen keskiosan poikki on kaivettu järvet yhdistävä kanava. Järviä erottavan hiekkamoreeniharjanteen läpi kaivetulla itäkaakko – länsiluodesuuntaisella kanavalla on pituutta noin 65- 75 metriä ja leveys reunavalleineen noin 10 metriä. Syvyyttä kanavalla on reilut 2 metriä. Kanavan on lapiotyönä kaivanut Kirves-Heikki eli Heikki Kirvesmäki noin 1876 – 1890. Tarkemmin ks. liite: Mäntyperä Parikunta n:o 35 / J. Kinnunen 2000.

DIAT	PPM 6750	Kirves-Heikin kanavaa sillan alta kuvattuna kohti länsiluodetta.
	PPM 6751	Kirves-Heikin kanava, sillan itäpäästä kohti länttä.

hankitt.
7. ISO-KOTAJÄRVI 1

1000 00 7057

Kohteen laatu

Kämpänsija. (Hist./moderni)

Peruskartta:

2343 04 ISO-KOTAJÄRVI

Koordinaatit:

p = 7046 30, i = 3404 58, z = n. 180

x = 7045 33, y = 2553 95

Kylä, kylänosa:

Valtionmaa

Ison Kotajärven länsipuolisen harjanteen laella kulkevan polun varrella jokseenkin koordinaattien osoittamassa kohdassa on 1900-luvulla käytössä olleen kämpän sija. Muistona tuosta kämpästä on enää yksittäiset porraskivet.

8. ISO-KOTAJÄRVI *W 2*

1000 00 7058

Kohteen laatu

Tervahauta. (Hist.)

Peruskartta:

2343 04 ISO-KOTAJÄRVI

Koordinaatit:

p = 7046 04, i = 3404 44, z = n. 175

x = 7045 07, y = 2553 81

Kylä, kylänosa:

Valtionmaa

Tila, rek:no:

Ison Kotajärven ja Kuivajärven välisen kannaksen eteläosan Ison Kotajärven puoleisen rannan tuntumassa on kookas tervahauta. Sen halkaisija on noin 20 metriä. Paikalle johtaa Kuivajärven rannalla Peurapolulta erkaneva polku.

Vielä on mainittava yksi maastossa tarkastamaton Kinnusen mainitsema tieto:

9. SÄYRYSJÄRVI

1000 00 7059

Kohteen laatu

Kalapato

Peruskartta:

2343 04 ISO-KOTAJÄRVI

Koordinaatit:

p = 7047 81, i = 3404 00, z = n. 167,4 (järvi)

x = 7046 82, y = 2553 30

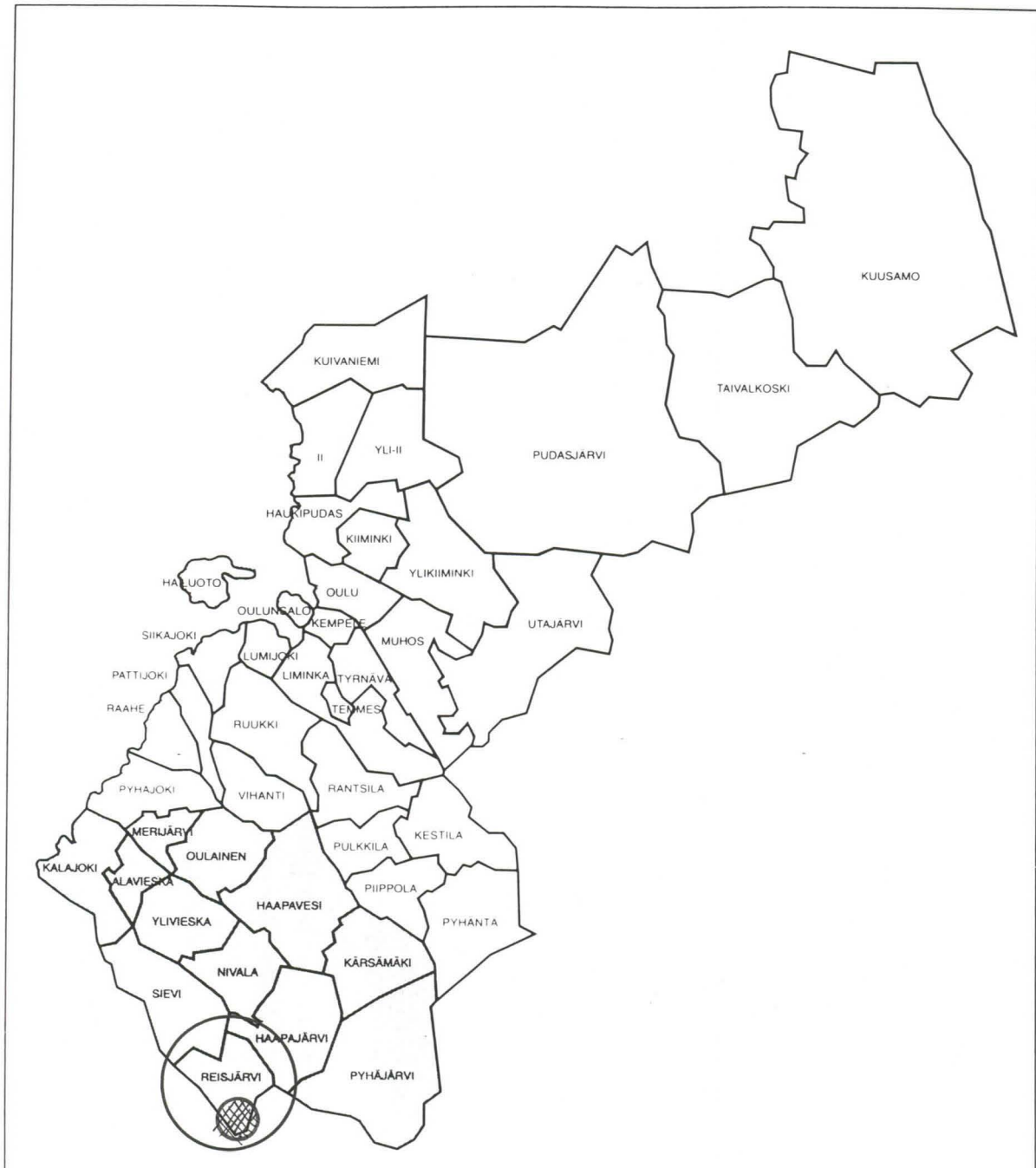
Kylä, kylänosa:

Valtionmaa

Säyrysjärven keskellä olevassa kapeassa salmessa on J. Kinnusen mukaan puinen kalapato. Kohdetta ei tarkastettu.

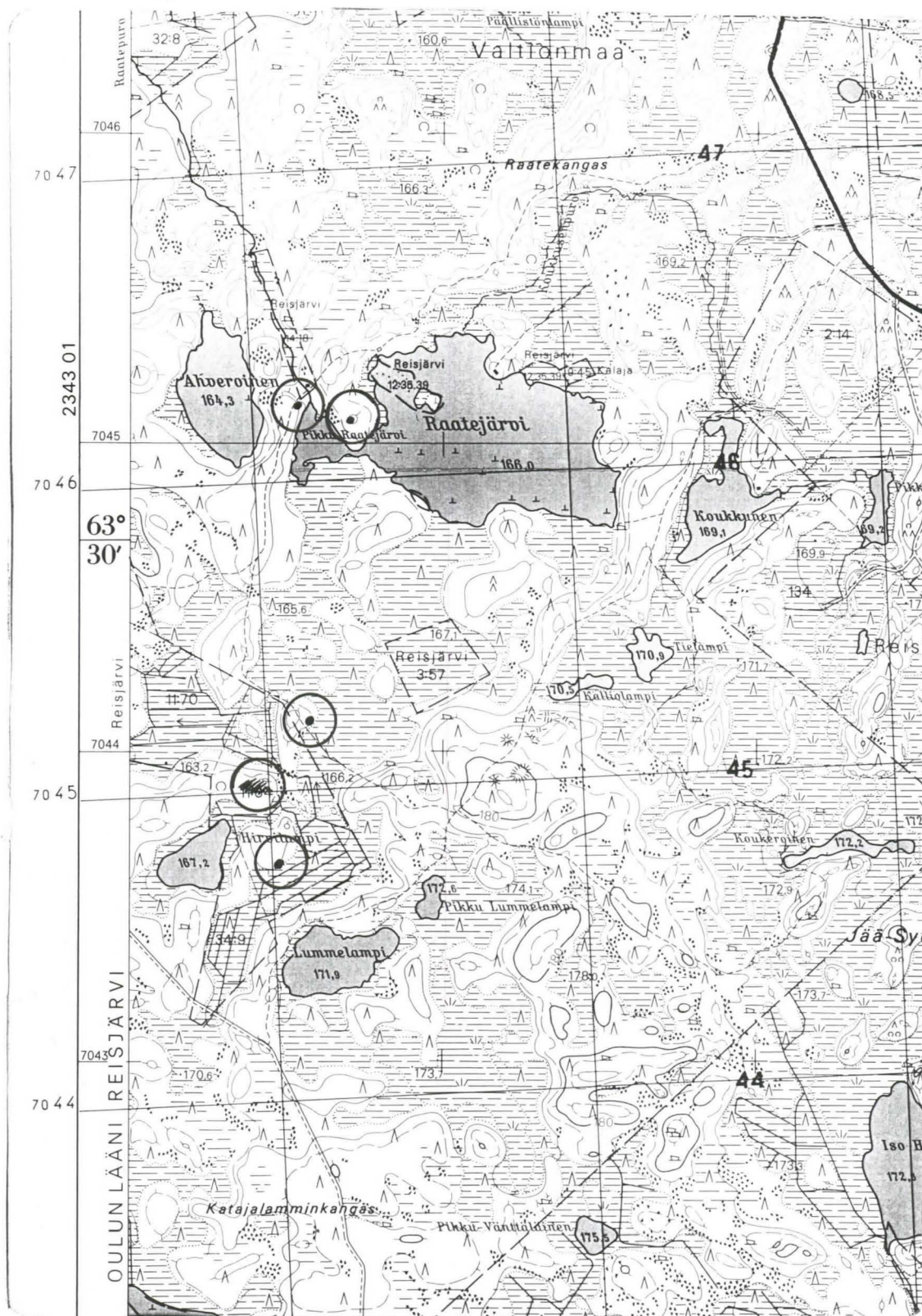
YLEISKARTTA

REISJÄRVI, kohdealueen sijainti

REISJÄRVI

Historiallisen ajan kohteita

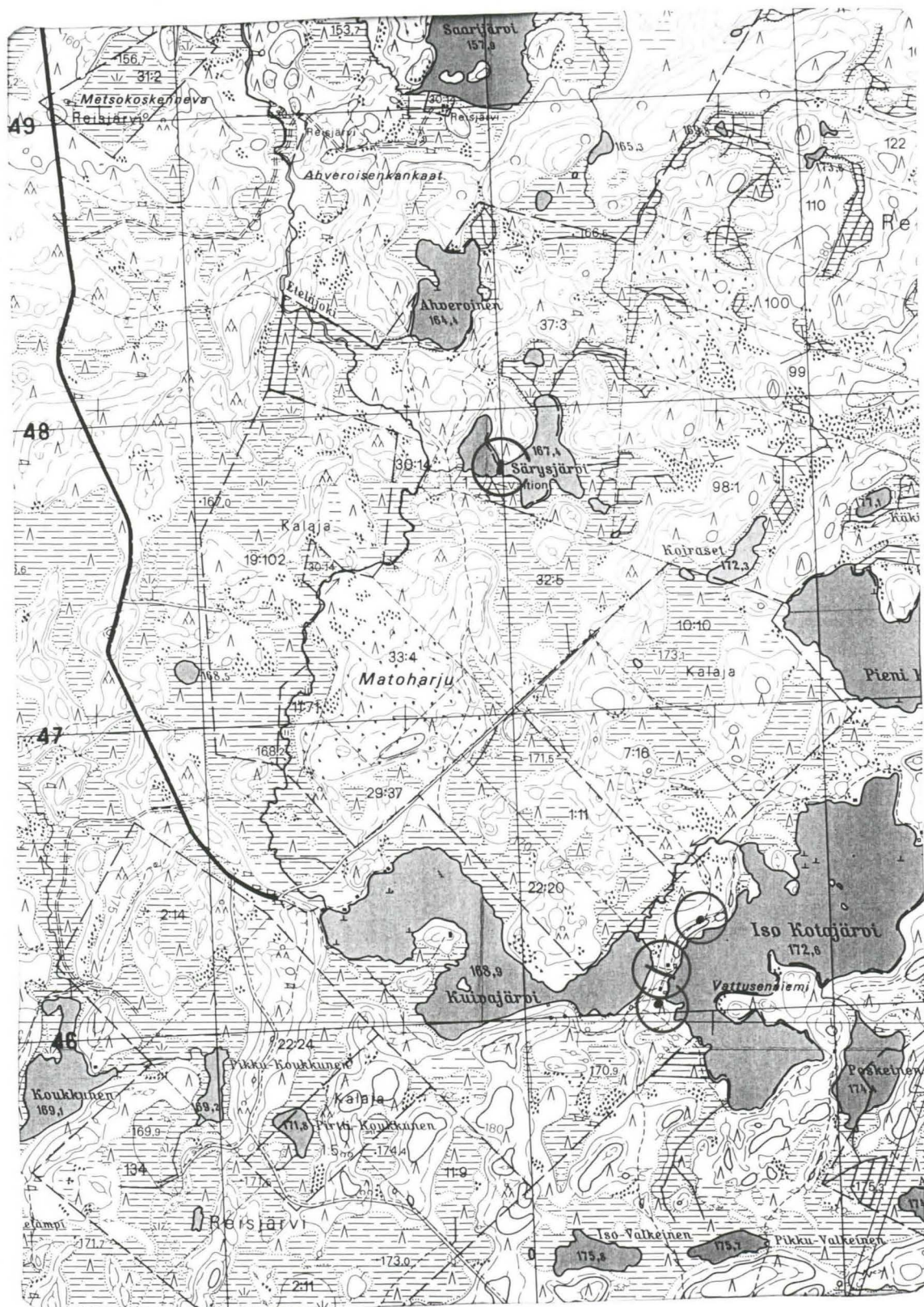
2343 04 ISO-KOTAJÄRVI

Tark. M. Sarkkinen 2004

1. Raatejärvien salmi N, kiuas ja kämpänsija
2. Raatepuron niska, kiuas
3. Hirvilampi NE, kämpänjäännökset, kiuas
4. Hirvilampi, pelto ja peltoraunioita
5. Hirvilampi E, hytti ja rakennuksensija & kiuas

REISJÄRVI

Historiallisen ajan kohteita

2343 04 ISO-KOTAJÄRVI

Tark. M. Sarkkinen 2004

- 6. Kirves-Heikin kanava
- 7. Iso-Kotajärvi, kämpänsija
- 8. Iso-Kotajärvi W, tervahauta
- 9. Särysjärvi, kalapatoja

- Katajalammmin kämppä, 1. Oli ainakin 1910...40 ns. savottakämppä ja hevostallit om. Metsähallitus, miehistöä n.20 henkeä.Kivijalat on näkössä. Lähetyvillä on myös tervanpoltto haula. Nykyinen ,rauran –vääntäläisen metsäautotie menee aivan tervahaudan vierestä, vähän hautaa leikaten Katajalammilla on nyk.Saveln Raimon omistama,eräkämpä. Tervanpoltto oli yleistä 1700..800 ja 1900-50-luvulle asti. Täältäkin löytyy jopa kymmeniä tervanpoltto hauloja. Oli ainakin v.1890—30 ns. savottakämppä ja hevostallit n.20 henkeä.om.Metsähallitus. Paikka ,Raateinevan laita Rauran polun , istunhongan sivua ,ylitys raateinevan ja Päälistönnevan salmen ,porraspuita ylittäen ,polun oikeasta laidassa on jäljellä vielä kivijalat. Itse kämppä oli myyty 1913-1930-luvulla Valde Piispaselle ja tämä oli ed. myynyt kauppias .Pruunof Lehtolalle Reisjärven kk. Ja oli myös ajanut hevosellaan ,hirret kyseisen kaupan pihaan. Kauppias oli teettänyt,hirsistä yksityiskaupalleen varaston eli makasiinin. Rakennus on vielä ,toiminnassa v.2000 om.kauppias,poika ,Esko Lehtola. Näin kertoi minulle setäni,Valde Piispanen nv. 1960.... JVK.
- Raatejärven kämppä 3. Raatejärven ns.savupirtti. Kinnulanrannan miesten rakentama. Kinnunen AurePaavola Eino,Jaakon ja lidan poika (velj. Erä- Antero ja Mirja) Paavola Eero,Mannanpoika. (velj.Arvo Paavo Manu nv.1954.... On nyt lahoamassa muistojen joukkoon. noin 14-hirsikertaa , harjallinen n,3x4 m välikatto lohkotut riuvut,päällä sammalet ja multaa.Koirankaula salvos ja varaus karhunsammalta seinähirsien välissä.Kivijalkana luonnon- kivet. Vesikatto oli jo pärekatto. Seinässä savuräppänä ja Ikkuna n.30x60 sm Luonnonkivikiuas , kuten savusaunaan kuului ,lämpö eli "kuulemakiven " kanssa. Kämppä ensin lämmitettiin , ennen levollemenoa ja tarkistettiin pesä ,että ei kitkua ja häkää päässyt sisälle yön aikana. Petit eli ritsit , oli reilusti 4 ja ahtaasti 6-h , noin 1 m verran ylhäällä maasta. Pehmikkeenä sammalet tai havunoksia , pesäällä joskus koivunlehti oksia. Puulattiaa oli n 1 m"2 verran. Vesi oli järvestä 20 m päässä. Lähistöllä oli maapuita tai honkaa ,valtion maalla jos viitsi kauempaa hakea.

Kala ja Eränkävien sääntöjä:

Erä- Kämpällä !!! " kuului eränlaiseen erä-lakiin " Kuului olla ,jonkinlainen saha ja kirves sekä suolat,soken ja tulitikut,vedenkeittoastia. Ja pesällinen kuivia puuta. Näin käytännön sääntöihin kuului olla,erämaakämpällä. Ja ovia ei saanut koskaan lukita. Varkauksia ei sallittu eikä muutakaan ilköyksiä. Paikat kuului siistiä ennen lähtöä. Kalastus välineisiin,pyyntipaikoilla ei saanut koskea jättäen omistajan lupaa.Venettä tai kopukkaa saa lainata ,mutta tuotava ehdottomasti samalle paikalle ja ehjänä. Tämä oli luonnonlaki , eränkävöille ja kulkioille luonnossa. Niin täällä kuin muuallakin. Teosta tavoitettua , erikunnan laulu laulanut. Rangaistus luettiin heti ja tekojen mukaan. Esim. Uittaminen järvestä....Yöpyminen ulkonaHoukutus ja kusiaispesään.....Tai riukusidottiin seläntakaa ja karkotettiin riksi ja matkoihin.... Ja joskus kunnon piiskat ,Seka aamuaan puhuttelu . Tässä esimerkkejä. MUISTIIN ME PKINNYT JA

Raatejärven pirtti.4

Ikivanha pirtti oli, raatejärvien salmen suulla, vielä 1900-luvun alussa. Rauniot on vieläkin esillä ja kiuas kasa. Varmaankin erä ja kalamiesten ehkä marjastus mm. lakka reissuilla. Rakentajista ei tietoa.

Oli raatejärvestä lähtevän puron suulla, Matkaa ahveroisenjärvelle noin 400 m. Tämä pirtti on ollut jo ainakin 1700-1800-luv. Niin sanottu tervapirtti. Koska noin 700-800 m päässä, katajalammin suuntaan on iso tervanpolttohauta ja polku-ura on sen suuntainen. Muistitiedon mukaan, pirtissä olisi voinut yöpyä vielä v.1920-30-luvun tienoilla. Rauniot on näkössä, nykyisen vänttäläisen tieltä tulevan raatepolun varrella. Tässä on yopynyt tietojen mukaan, myöskin suoniitty heinän tekijät, erä ja kalamiehet. Hirvet, Ketut ja Karhutkin oli, näillä seuduilla kulkeneet

Raatejärven kämpä.5

Pohjoirannan niemi
 *Vieressä vanha
 metsähallituksen
 kämpä

Eli, Raatehovi rak.v.1963 Nykymuotosempi "pirtti". 6-hengen petipaikat eli ritsit. Muurattu takkahella ja savupiippu savupellillä. Lattia laudoista, niskaset ja multapenkit, luonnonkivijalalla. Seinät, isoista pyöreistä honkahirsistä, varauksella ja koirankaula salvoksella. Karhunsammalta saumoissa. Tuuletusräppänä 2-kpl ikkunoita (50x50 sm) Ovi tupla lauta ja raamit. Harjakatto puupäreistä naulattu. Välikatto, pyöröriuvut kuorittu, pahvi ja sammal sekä multaa painona. Piipun juuri, hiekkapöntöllä. Sisäkorkeus noin 2,2 m Ulkomitat n.4x5 m k.n.2,4 m harja k.5m. Ulkohyyssi on laudoista n. 20 m päässä. Soutu ruuhi käytössä. Kaikki rak.tarpeet piti ostaa, mm rak.puut valtiolta ja tarkkaan. Hirsi salvokset hakkasi, Einari Ruuskanen, muuraus Arvo Autio. Tekijät ja omistus alkuun, vuokra maalla. Metsähallitukselta, 10 v. VUOKRAAJAT; Rainer Piispanen... Johannes Kinnunen. Voitto Tilkren. Mäntyperältä. Sopimus, vastaava työnj. Ruutolf Laake ja Metsänhoitaja, Kalkas Haapajärvi / Oulu. Paikka; Raatejärven itä-laidalla olevalla niemikkeellä. Kuivajärven tien ja raatejärven välisellä metsäalueella oli silloin v.1973-4 isot hakkuusavotat. Miehiä ja kämppäemännat asuivat Mäntjärven kämpillä. Me olimme kesän ja syksyn ajan omalla "pirtillä" siellä oli meitä 6. henkeä, "reippaita pihkanikkareita". Polku, vänttäläisen autotieltä n.2,5 km tai kuivajärven autotieltä, koukkusen kautta n.2, km (ns. Peuranpolku) ja oikopolku n.2 km Koukkusen puron yli ja matkalla pitkospuita (porraspuut) yli n.300 m tervahauvan vierite kämpälle.

Kämpän lähellä n.400 m pohjois. on, muinoinen iso tervahauta. Muinoinen, rauran metsäpolku -kuivajärvelle, kulki tästä kautta 1980-luv. puolenvälin maissa, siirtyi metsähallituksen hallintaan. Kämpä on korjattu, mm. uudella teräskaminalla ja kattoa uusittu. Muovi vene on käytössä.

Sopimus on, että kämpä on, ns. Erämaa kämpä ja kulkijoiden käytössä. Korjaus ja ylläpito kuuluu Metsähallitukselle ja saa olla tässä paikalla. RETKEILIJÄT MUISTAKAA KUNNIOITTAA ERMAAN LAKEJA. KIITOS. 1999 JVK

Raatepuron kämpä.6

Omistaa; Kalle Ahmaoja, Reisjärvi Savolanniemi n.2ha (ent on Reijo Hakkarainen)

n.100 m järvestä lähtevän puron varrella. Laudoista ja pahvista tehty, harjakatto ja huopakate. Huone ja Sauna, kesäasuttava erämaja. n.4x6 m k.n.2,5m hk.n 3m rak. 1980-luv. alussa

Mäntyjärven savotta kämppää . 7.

Museokuna

Savotta ja hakkuutyöt oli samanaikaisesti vv.1956 ja 57
Ensin oli tehtävä ,heininevan ja kurkinevan kautta ,jäädetytty
nevatie , josta aluksi toimitettiin huolto ja muut rak.tarvikkeet.
Myöskin syksyn ja talven,pinotavaran hakkuu ja tukinteossa ,
tuleva puutavara ajettiin ensin nevalle hevosella ja reellä .
Tukkiautot aloittivat , lähes välittömästi puutavaran ajon teh-
taille ja sahoille. Paikallisena pomona oli Ruudolf Laake .
Rakennus vuosi 1956-57 Samoihin aikoihin ,kun oli rakenteilla,
metsäautotie Kuivajärvelle. Oli Keskipohjanmaan ensimmäisiä,
tämän tyyppisiä teitä. Metsähallituksen teettämänä, Reisjärvellä.
Räjäytystöitä oli paljon , sorakuormat tehtiin pääosin lapiolla ja
ojankaivut. Soraa kuorma-autot ajoivat, jäädetyttyjä nevateitä
pitkin , Rauranharjulta asti. Tien loppupään osalle, päällistön-
nevaa ,rauralle.Pinta sorat ,ajettiin kantinkankaasta. Pillarit oli,
yleisiä raskaita koneita teiden tasoituksessa.mm.tielinjalta ensin
puut kaadettiin juurineen ja puskettiin tielinjalta sivuun, ja myö-
hemmin vasta katkottiin tukeiksi ja propseiksi. Kuorma-autoja
oli , kalajoelta asti töissä. J.Niskasen ,Pillari ja Kuorma-auto ,
Reisjärveltä. J.Luikka ja E.Kokkonen ,k.auto . Kiviporat ym.
Alkujaan kämpän toivat, tientekijöiden käyttöön. Huomioiden
savotta ja työnjohtotarpeet , sekä keittiöpalvelut ja naisten huone.
Oli ns.viipaleparakki .n.20-60 sm hirsi tolppien varaan rakennettu.
Savottakämppään ja muuallekin hankittiin sähkövalot. Josta
vastasi ,paikalle hankittu diesel pa.toimiva agrikaatti 220 V jännite
Tarvittiin , Sauna. Sen tekivät , Leonart Kieränen ja Lauri Pesola.
em.miehet , Rakensivat ,Kuivajärven kämpän ja saunan n.8 h
Hevostalli. n.10-12 hevosta , jykeistä pyöröhirsistä aivan mänty-
puron varteen. VC ja puuvaja sekä kalustovarasto ylemmäksi.
Miehistö + talonmies 28 -32. 2-kokkia . 4-työnjohtoa varten.
Talossa oli keskuslämmitys ,kuivaushuone-keittiö(elämänluukku)
henkilöstön omat ruokakomerot ,lukolliset. Radio ja "pelikortit."
Posti kulkeuntui 1-2 kertaa viikko.Talvisin aurattiin tiet kylälle.

Työnjohtoa ;

Metsäteknikko ; Ruudolf Laake, Aarne Korhonen, Niilo Siilin,
Metsänhoitaja. Osmo Kalkas . Etumies,Jaakko Istula.

Kämppäisäntä ;

Leonard Kieränen , Antti Huuskonen, Aate Heinonen, Niilo Piispanen.
(tuuraajat.) Rainer Piispanen,) Niilo Hotakainen (Kalle Murtoimpeä)

Kämppäemännät:

Salu Heinonen (Isotalo sulo)Mari Kieränen..... Raija Piispanen
(Lindberg).... Salme Luomanen (Kotka)..... Annikki Piispanen (Levonperä)
Riitta Lindberg (Hietala)....Varma Laake (os.Aho).....Aili Honkimäki
(Suontakanen) ainakin 8 - kokkia.
Heille kuului kokin hommat ja siivous. Noin 15 v.aikana (1-2 emäntää/v)
LUONNONLAIIT ...KUTEN RAKKAUSTARINAT ...KIHLAUKSET JA
AVIOLIITOT , OLIVAT YLEISTÄ , NIIN NUORTEN KUIN VANHEMPIEN-
KIN KESKEN . Mäntyjärven eräkämpällä, näin onnellinen kohtaus saatiin
ainakin viidelle (5) onnettarelle . Jopa 7;tä pikkulinnut lauloivat.

Mustanjärven savotta ,jossa oli iso savottakämppää , v1947. 49
Mäntyjärven seudun metsänhakkuut oli,v 1956-57
Saarijärven metsänhakkuu savotta oli,v 1958 -59
Rapakkolammin seutu -tielle asti oli, v.1960—61
Raatejärven savotta oli vuosina 1963—64

Mäntyjärven parakki kämppä 8. Omisti, Rosenlef oy MetsäosatoVirroiltaja (Pori) 7.
 8-Kulmanen ns. paloista kasattu parakki. seinät-katto-lattia oli kasattu levyistä ja keskellä pönttökamina -putkihippu katolle.
 Tämä oli Mäntyjärven pohjois eli kylän puoleisella rannalla, kurkinevan puolella. järven rantaan n. 50 m oli nv. 1950-60 luvulla.
 Purettu ja osti puuosat,Impi Hautala, tuotiin Mäntypurolle.
 Jäljellä on enää kivikasat. Savottamiehiä mahtui ritseille n.10

Mustanjärven savotta kämppä 9. Kämppä sijaitsi, suonperän mustan pohjoisrannalla, n 3 km suonperältä ja 2,5 km mäntyperältä. Miehistö kämppä. työnjohto kämppä....sauna...hevostalli...ja muut varastot.

Silloin oli, valolaitteena öljyvalot ja petromskit eli ns. petooli lampuöljynä. Sahanpäät puusta ja kirvesvarret puusta. Miesten ruoka enerkiä, pääsääntöisesti, läskiä, perunoita, voi ja maito, taloista tuotuna, vahvasti hapanta ruisleipää...kahvia oli jo saatavina. Nisua eli pitkopullaa kahvin tai teen kera. Kuivaneet leivät ja palat, käytettiin ne uudelleen paistamalla, voila tai läski kera. Tai kattilassa keittämällä leipäressuksi. Kuivat pullat keittämällä maitokeitoksi. Kämpällä oli emäntä ja talonmies. Rakennettu v. 1947-49 ?

Lähellä mäenrinteessä, sijaitsi muinoinen, tervanpolttohauta ja kämpän rauniot. Puutavara ajettiin järven jälle hevos ja rekikuljetuksena, joka oli jäädyttämällä vahvistettu. Metsäautotiet avattiin ja jäädytettiin, pillarilla suonperän kautta, yleiselle tielle. Tukit meni, Kalajoelle, Santaholman sahalle, koivuhalat, Vapolle ja pinotavara (kaivospuu) Soomannille. (Pohjanmaan puu). Tukki autot oli osin pensa ja osa dieselkäyttöisiä. Nuppiautoja joissa oli puomikiinnitys peräkärry ja kääntyvällä vipupuomilla mekaninen tukinnostolaite, keluvaijeri ja isot sakset. Propsinajoon puoliperävaunu, runko yleensä puusta. Käytössä oli "amerikkalaisia, kempsuja (rumilus) Hoppaa ja Susetteja, Footeja, Servoletteja (letukka). Talvi oli kylmä n.30-42 astetta.

Rakennusten purkua ei varmaa ole tiedossa, mutta n.6 v rak.ta
 Niilo Siilin...Ruudolf Laake.... /ostop.tj.Veikko Jämsä....

Työnjohtoa;

Miehistöä ;

Niilo Hotakainen, ja Velj, Hotakainen, Vej. Vainio, Suontakasia, Kemell Matti, Paavo, Heikki,..... Kinnunen Mooses, Murtoinperä Uuno, Murtoinperä Kalle ja Paavo, Autio Arvo,

Emännät;

Vieno Puranen nyk.Suontakanen ja ?

Hevosia ;

Hevosia: om. Lauri ja Eino Suontakanen, Lauri Vainio, Esko Vainio, velj. Kyöriä Juho Saastamoinen, Matti Piispanen, Niilo Piispanen, Matti Kemell, Valde Piispanen, Eino Saartoala, Paavo Aho, Kalle ja Paavo Murtoinperä, Eräs, maidon, voin ja leivän viejä oli, Impi Hautala Mäntyperältä. Hän vei puukelkalla, maidon lasipullossa tai hinkillä ja muut sapuskat, tilauksen mukaan myyntiin savottajätkille. Impi Hautala (ent, Kinnunen) oli myöhemmin itsekin tukkisavotoissa hevisella.

Vain muutamia mainitakseni em. muistinvarasesti. On todettava että savottasavotta oli useita kymmeniä miehiä, hevosia ja muutamia autoja miehineen

Nykyisin, Mustanjärvelle pääsee autolla ja rannoilla on useita taiviasuttavia huiloita. ns. Peuranpolku ohittaa järven länsilaitaa, Susisaaresta lähtevä ja Saarijärven kautta kota ja Kuivajärven rantoja jatkaen koukkuselle ja Vänitäläisen järven kautta, Lestinjärven, Valkeisen kautta PERHOON. n.80 km

Saarijärven Pirtti . 10.

Tämä kyseinen pirtti, oli eteläjokeen lähtevän puron ja järven rannalla Aito savupirtti, joka piti ensin savustaa eli lämmittää, kiuas kuunaksi ja pästää hiillos niin että ei häkä yllättänyt yönyli nukkuja." että ei ollut ns. taigakankaalla aamulla "

Tämä pirtti palveli monen kulkijan yöpymisiä aikoinaan, noin v 1935--1970 rak. metsäjt. Ruudolf Laake ns.leimausmiesten kämppä, n.6henkeä Oli kalastajien ja marjastajien kuin tervanpolttajien yösijana. Retki ja partio poikien yösijana. Näitä muistiinpanoja kirjoittajankin, ollessa mäntyperän poikien kanssa, Metsähallituksen hakkuilla v.v.1958-59 meitä oli 5-6 h

Kesä oli tosi kuuma hakkailla ja talvi vastaavasti tosi kylmä. (k.25 as.-t.35 as)
 Kuva kertoo muutamista pojista; Juhani Kinnunen, Rainer Piispanen, Olavi Luomanen, Esko Kemell, Väinö Murtoinperä, Heino Kemell.
 Osa miehistöstä oli Mäntyjärven kämpällä ja kotoa käsin. Savotta oli ns. iso savotta, kesti hakata ja ajella yli vuoden. Maasto oli tosi luolasta ja murrokkoa. Miehiä töissä, useitakymmeniä ja hevosia n.20. Ajo mehtokosken-neva ja kuivajärven autotien varsi. Josta autolla puut pois tehtaille. jvk

Saarijärven Kämpä .11.

Saarijärven,uudempi kämppä. On edellisen savupirtin paikalla. On kulkijoiden ja peuranpolun retkeläisten käytössä. Parannettu kämppä. Saarijärven SAVUPIRTTI, oli rak.v.1935 tj.Ruudolf Laake. Oli ns. metsänleimaajien kämppä. Oli saunankiukaan mallinen,kivikiuas nurkassa, joka ensin lämmitettiin, kuten savusauna eli savut tuli sisään ja seinässä olevan räppänän kautta ulos. Ilmoista riippuen, lämmitykseen kului aikaa 1.... 2.. jopa ylikin ,koska hiillos oli varmistettava että ei hääkä jäänyt kytemään hiillockseen. Ja eikun ritsille vain makamaan ,vieri viereen miehet ja naiset niin monta kuin sopii. Pehmikkeenä ,sammalet , havut tai koivunlehdet ja pusero tai reppu päänalusena. Hyttyset ja jopa käärmeet pysyivät loitolla.
 Aivan lähellä näkyy myös yksityisen ,kämpä-huvila , luolan laidalla. Puron ja joen lähistöllä on samoin ,uusi yksityisen hirsihuvila.

Ns. Peuranpolun varrella on useita, tervanpoltto hautoja ja muutama hytti.

Ahveraisen Kämpä 12.

On Partiolaisten käytössä. ns.retlikämpä. Päärakennuksen lisäksi on vopuuvaja ja muuta tarvittavaa varastoa. Vanhat hirret tuotu ja osin uutta rakennusmateriaalia sekä uloslämpivä ,hellalla ja takalla .Yöpaikkoja on noin 10 ja loput ulkona omissa teltoissa. Lähistöllä hieno luonnonmaisema ja järviä.

Särysjärven Erä-kämpä 13.

Oli myöskin ,heinämiesten ja naisten käytössä. Koskaalueella on nevoja nevoja ,joilla käytiin niittää heinää ,viellä 1940..50 asti. Oli myöskin tervanpolttajien käytössä koska alueella on tervahautojakin. Kalastus ja metsästys ,pyssyillä (suustaladattavilla rihlakoilla) ansat ja loukut sekä peto kuopat oli muinoin sallittuja.
 Nyt jäljellä on vain rauniot. Ja ikimuistoist tarinat .

Matoharjun Hytti-kämpä 14.

Omistaneet aikoinaan v.v. 1947..57 Suoperän miehet. Lauri ja Eino Suontakanen. Lähistöllä oli myöskin , oikea aito tervanpoltto hytti tiilestä tehty, ylöspäin suippeneva ja harjalla täyttö ja savunpoistoaukko. Myös sivussa oli täyttö ja lämmitysaukko josta sopi mieskin sisään.Seinät oli 2-kerroksiset ,savuaukkoineen eli kiertokormit. Honka ja tervaspuut oli ostettava valtiolta ns.hytti kauppana.Polttokertaan meni tietty kuutiomäärä puuta,josta oli silloinen tietty hinta mk.
 Hytistä on vain rauniot jäljellä. Oli purettu ehkä ymmärtämättömyyttään , ei ajateltu historiallista arvoa. Maa-alue oli ja on nykyisinkin yksityisen omistuksessa.
 Kämpää on kunnostettu, eränkävijöiden ja partiopoikien että tyttöjen käyttöön.

Kannolla voi vain muistella menneitä. Tehdä vaikkapa runon.

OI NIITÄ AIKOJA .

"Olet niin karu ,niin kaunis - puut kivet ja pensaat - linnut eläimet ja matelijat -kalat järvineen ja marjat soineen - kauniit kankahat harjuineen - ja marjat mättäällä terttuineen -hirvi peura ja susilaumat vaeltavat - kuin ei huolta huomisesta ois - oi sitä aikaa ihanaa vielä - kun se tässä ja nyt vielä olis

Voi sanoa: ETTÄ EI NIIN KARUA , ETTEIKÖ JOTAIN HYVÄÄ.

9

Täältä on saanut moni , leivän särkeä ja toimeentulon,
Satoja vuosia ja edelleenkin,kuten nuo merkinä olevat,
kämppien rauniot ja tervanpolttohaudat ja hytit. Metsä-
polkuineen ja nevatineen ja nyky autoteineen kertoo.
Nyky muodossaan , luonnonhoitometsät , polut ja taukopaikat.
Kämpät ja huvilat . KUNNIOITTAKAAMME LUONTOA .

- Luotosen kämpppä 15. Luotosen järven kankaalla . Oli ns. Maja-kämpppä 4-5- henkeä
sopi yöpymään . Rakennettu 1800-luvun puolella.
Rauniot jäljellä.
- Lehtosen kämpppä 16. Lehtosen kämpppä , v 1960 rak, Kalle Hylkilä
- Vierimaan kämpppä 17. Rak.v 1949-50 Savotta miesten ,hevosineen ja työnjohtoa n.60 henkeä
kämppäemäntänä oli ,Vieno Puranen (nyk. Suontakanen) oli Jussin veli.
- Valkeisen kämpppä 18. Valkeisen kämpppä rak. 1800 puolivälinmaissa. ei enää oli kuin rauniot
paikalla on talo , jota nyk, käytetään loma-asuntona.
- Lähistöllä valkeisjärven rannoilla on useita huviloita. mm. Erä-veljien huvila
Autotie on perille . Iso Imatransähkölinja menee läheltä.
On Kalajankylän vaikutuspiirissä, lähellä on lääninraja, ja isot erämaat
- Lähetsalon kämpppä 19. Metsäkämpppä rak.v 1948-49 oli savottamiesten kämpppänä .
rakentamassa oli useita miehiä. tilaa n 100-hengelle eli tukkijätkälle
om. Pohjanmaan puu oy. On vain rauniot.
- Jokelaisen kämpppä 20. om. Pohjanmaan puu oy. n-5-6 henkeä . On vieläkin yleisessä käytössä.
Imatran sähkölinjan vierellä.
- Kyrpäsän kämpppä 21. om.Pohjanmaan puu oy. n.v.1952-53 n. 20-henkeä . Heinäjärven rannalla.
On palanut. (ehkä kalamiesten vahinko)
- Kalakämpppä 22. Pieni-Kotajärven rannalla, sähkölinjan alla. Siirretty tähän v1949-50
On palanut.
- Kalakämpppä 23. Köyhän talon omistama ja rak.v 1800-luvun lopulla. on poistettu.
Uusi 1945 Imatranvoiman työmiesten kämpppä . Sama paikka ,Pieni-
Kotajärvi ,lähellä sähkölinjaa. " Oli Herrain huvilana 1949 "
Siirretty pois.
- "Ryssämatin" kämpppä 24. v,n.1853-56 Venäläinen sotilas oli piilopirtillä, kuolemanrangaistuksen
uhka painaessa miestä. (tarina kertoo että olisi saanut ampua kuka
vain,ilmanmitään rangaistusta.) Myöhemmin hänet armahdettiin.
KUOLI Muurasjärven puolella , eräässä saarella.
- Yölammin kämpppä 25. Kalamiesten yöpymispaikka rak.nv.1950 eli savupirtti. on Muurasjärven
puolella , yölammin rannalla. Autotiet kulkevat nyk. sinnekk. on kulkijan
käytössä .
- Turrinjärven kämpppä 26. Turrinjärven kämpppä rak. 1900 luvun vaiheissa eli siirretty Kuivajärven
puron suulta jossa on rauniot vieläkin jäljellä. Nyk. Valtion kämpän ja
puron vastapuolella. Oli myöskin ns. savupirtti eli kiuvas nurkassa joka
oli ensin lämmitettävä ja hiillostettava ,savusta ja kitkusta eli häkä löylyt
Nukkumaan mentiin ns. ritsille ja hakoja pehmikkeeksi tai koivun varpuja
Valvontaan kuului myös "KIPINÄMIKKO" joka ei saanut nukkua sikiunta
Lähellä on tervahautoja ja "Kirvesheikin kanava" ja muitakin huviloita
Peuranpolku kulkee tästä vierite . Turrinjärvi on Suonperän kylän ns
kantatilojen yht. järvi ja vähän rantojakin n.2 ha
Tämä kämpppä oli kerran palanutkin , niin että palokunta joutui käymään

paikalla .Tulo oli ollut vaikeaa ,veneiden kanssa. Eräät vieraan paikkakunnan retkeläiset olivat lämmittäneet ,vähän liikaa kiuaskiviä."oliko sitten tarkoitus saunata , mihin tarkoitukseen tämä ei kuulu ollenkaan ." Vahinko tuli ja tuli poltti pahasti kämpän. Miehet oli saaneet onneksi sammutettua , vettä oli mutta astiat hukassa. Tuomio tuli että jos noista puosta korjaamalla ja tarvikkeita lisäämällä teette samalle paikalle uuden korjatun pirtin, niin asia on OK. Näin korjattuna paikalla on uusi korjattu savupirtti .

Tiedot koonnut JVK. 1999

- Turrinjärven kalakämpä 27. Rak.v 1700-800 luvun vaiheilla .Oli todennäköisesti varsinainen TERVANPOLTTAJEN aito savupirtti. Lähempänä Isoa-Kota-järveä, josta maastosta löytyy isoja tervanpolttoautoja. Vanhojen karttojen perusteella voisi päätellä, että tämä seutu on ollut ,eränkäviöiden jamuunkin toiminnan kaohtaamispaikka. Vuosisatojen kuluessa Täällä on risteillyt ,monet polut ja kulkureitit mm. hiihtoladut. Onhan monet läänin rajat lähellä, ja epäillään Pähkinäsaaren rauhan rajojenkin kulkeneen täällä. Monen kulkijan piilopirtti ." esim . Ryssä Matti "
- Poskeisen kämpä 28. rak.1950-luvulla om. Heikki Kiljala eli Laitiheikki . Alkujaan ,Metsähallituksen maalle. Tarkoitus oli ,metsästää ja kalastaa. Myöhemmin kämpä siirtyi yhteismetsän omistukseen.Kun heille lohkaistiin valtion maasta lisämetsää. (eli ns. rintama ja asutustilallisille metsämaata.) Kämpä on yl. käytössä. Kiljala , siirsi kampeensa ,kuivajärven pohjoisrannalle eli kylän puolelle . Vuokrasi valtiolta jälleen tontin ja rakensi huvilan. nyk.kiljalan loma-asunnot oy Rannalla on useita huviloita ja asukkaita . Ja autotiet perille. rak.v1956-57
- Kuivajärven kämpä 29 om.Metsähallitus rak. v 1956 rakennuttaja Mh. Kuivajärven ranta ,Etelä-joki suulla . Varastorak. ja nuotiopaikka ja vene .Autolla perille. Tekijät: Leonart Kieränen ja Lauri Pesola . muurari ; ? rak.pyöröhirrestä, ja huopakatolla. Sauna on samassa. 6-henkilöä voi yöpyä Alkujaan metsätyöntekijöiden käyttöön ja työnjohto . nyk.vuokrataan era ja matkailu sekä vapaa-aika käyttö.
- Hiisjärven kämpä 30. Hiisjärven pohj.rannalla . rak. v 1955-56 10-hengelle ja hevostalli . Omistus; Yhteismetsän haltijat. On paikalla vieläkin, vähän ränsistynyt. Ympäristössä on muitakin erä ja kalamies huviloita (kämppiä)
- Saamisen kämpä 31. Eli ns. jääjoen saarinen. On lähellä lääninrajaa ja kinnulan rajaa .rak nv.1960 Om.Eino (Reino) Häkkinen . Omalla niittymaan palstalla,länsirannassa Vanha saunarakennuksen hirret, viety savolanniemeltä ,Häkkisen pihapiiristä on vieläkin paikallaan. Autotie lähelle järven etelälaidalle tulee Kinnulasta
- Saarijärven eräkämpä 32 Jääjoen Saaamisenjärven pohjoisrannalla, olevalla niittupalstan tontilla ,pienellä kukkulalla. pohj.sivustalla. om. Matti Aho .kk jäljellä on vain rauniot. rak. v.1900 luvun alussa.
- Hiisjärven kämpä 33. Oli ns.Leimuu kämpä, rak.v, 1930.luvulla , silloin Metsähallituksen maalle Rak.teki , Pekka Puranen ja apumiehet . pekan tiomeen kuului metsänvarho eli Nähtävän Pekka. Köyhänperä. (hän oli toiskätinen mies) Metsätyönjohtaja Ruudolf Laake , oli ensimmäisiä vuosi reijsjärvellä virassaan Myöhemmin hän sai ,metsätekniikon arvon-nousun. Paikka on hiisjärven etelälaidalla , jäljellä vain rauniot.Nyk.on Yht metsämaata
- Soidinlammen kämpä 34. On metsähallituksen maalla ja omistaa. rak. Toivo Holopainen , varaus 2-3 henkeä
- Pappilan majat 35. Kämpä on ,Lusikkapuron varressa. pappilan maa R:o 24/14 niittypalsta rak. 1800-luvun puolella. jäljellä rauniot.

- Rupilammin kämpppä 36 Lähetsalon majat. samaten v.1800-900 vaiheilla . jätteitä jäljellä.
- Pieni-Hiisjärven kämpppä 37 v.1939-44 Käpykaartilaisten kämpppä. Oli pieni pirtti. Enää vain rauniot.
- Pirtti-Koukkusen kämpppä 38. Oli todennäköisesti kämpppä. Tietyt on voinut rikkoa paikan. Tarina
kyllä kertoo näin.
- Iso-Koukkusen kämpppä 39. v.1950-60 om.Pentti Kokkonen, Metsähallituksen vuokramaalla . purettu 1990
luvulla. Paikalla on laavu ja nuotiopaikka, sekä nuotiopuuvarasto, on onkij
- Käyräsen hyttikämpä 40. Käyräsen hyttikämpä rv.n 1900 Suonperän kantatilojen yht.maa
jäljellä, rauniot. tiedot koonnut; JVK.1999
- Haukilammin kämpppä 41. Valtion ja Piispasten rajalla, haukilammin rantaan n. 200 m
Huttupuro n. 500 m om. Valde ja Ilmari Piispanen .On jo aika
huonokuntoinen Rak, nv.1960-alussa
- Haukilammin kämpppä 42. On ns.Kalliosaaren länsipäässä, Raatepuron rannassa n.50 m
(uudempi kämpppä) Kesäautotietä n.1000 m rauran maantietä menee myös polku
Haukilammille matkaa n.1200 m.
- Sillankorva 43. om.Esko Paavola. (vanhapoika) rakennettu v,1999 syksyllä ,kesähuvilaksi
Voi asua talvellaikin, Erä ja Klamies kämpppä. Sauna + kämpppä ja p.VC
Puukamina lämmitys. Puhdsas vesi joesta n. 5 m
Rakennettu talkootyönä, Eskon tarvikkeista. Matti Kesolan vuokramaalla.
Eteläjoki varressa,lähellä mustanjärveä. Mäntyperältä matkaa n.3 km
metsäautotietä perille asti.
- Rauranharjun Kota 44. Reisjärven Eräveljien omistama, Erä-maja . Rak.v. 1990-luvula
Hirven metsästystä varten ,hirvimiesten pääosin talkoilla rakentama ja kus-
tantama taukopaikka. Joka on luvattu muidenkin käyttöön , kunhan noudattaa
eräntulkijan lakeja. Sisälle mahtuu istumaan n.20 henkeä ja keskellä on
kahvin ja teen keittotakka , stantarirautoineen ja kääntyvineen rautatelinein.
- Mehtälä 45. Jossa on ollut asutusta, n.1800-900 luvuilla . Oli ns. metsänvartian paikkoja
Ehkä ? Valtion torppa alkujaan. Metsänvartijana oli aikoinaan 1800 luvulla
"Mehtäheikki" eli Paavola Heikki perh. poika oli Jaakko.....
Nyk.om. Paavola ed. sukua. asuk. useita. On nyt rauniona
- Koivukoski 46. ed.Naapuri ,vähän myöhemmin rak. oli jo 1900 luvulla
asukkaita useita. nyk, om. Rainer ja Maire Piispanen. Rauniot jäljellä
Uutta rak. on kesähuvila ja sauna. Lähellä, Ratepuro n. 100 m
- Vanhapaikka 47. Mäntyperän takalistolla n. 2 ha tontti. On enää rauniot jäljellä ja peltoa.
Aikoinaan meni vain polut ja talvitie ,Mäntylän kautta ja Parikunnan -Vali-
ahon kautta , ne jatkuivat edelleen mäntyjärvelle ja rauralle. Lähellä n.300m
päässä oli hyvä vesilähde ja on vieläkin. Asutusta on ollut ainakin jo 1700-
luvulta lähtien. Asujia on useita eri sukuja , aivan 1900-luvun alkuun asti.
Sitten sieltä on siirrytty vähän lähemmäksi eli VÄLIAHOON. joka on nyt
myös rauniona. Kuten VANHAPAIKKA on rauniona,Mtkkaa kylälle silloin
oli polkuja naapuriin n. 1.5 km Nyt sinne menee sorapäälysteinen autolie.
Lähettyviltä löytyy useita tervanpoltto hautoja , kuopat on vain jäljellä
nyk. om. on Viljo Huuskonen , Suonperältä.
- Möykkälän korpi 48. Rauran kallon kupeessa,Kinnulanrannan puolella, aivan lähellä suurten
kivilouhosten lähellä , olisi muinoin ollut luola-asutusta . Tarina kertoo
"Möykkälän Appo ja litan " asuneen ,kallio luolassa .Ehkä pakopirtillä
jonkin syyn vuoksi. 1800-luvulla. Siittä on kartalla vieläkin nimi ,
Möykkälän korpi. Luola on nyt tukittu vaaran välttämiseksi.
Ehkä he tulivat mielen vikaiseksi ja saattoivat joskus vähän möykätä
Luolassa heillä olisi pitänyt olla suoloja ja jonkin verran ruokaa

49 jatkuu.....

12

Eräkämät uutta ja vanhaa

Raatejärven ns. Raatehovi on saanut rinnalleen uutta rakennus kulttuuria.

Uutta on ,saunarakennus ja uusi erillinen asunto (kämppä) 6 h sekä

uusi laituri ja osin uusitut pitkospuut polulle. rak. v. 2001 ja 02

Rannassa on myöskin muovivalmisteinen vene ja puuvaja jossa on rankapuita.

Rakennukset on toistaseksi vapaasti yleisön käytössä, ja kuuluneen peuranpolun reitti suunnitelmiin ja käyttöön. Varoja on satu ,Euroopan rakennerahastolta !

Vanha ent.kämppä jääneen samalle paikalle palvelemaan omaa perinne tarpeita.

Mäntyperä Parikunta n:o 35

"Kirves-Heikki"

Tarua vaiko totta !

Heikki Kirvesmäki ,perh. eli tällä tilalla v.1876-1890 perhe tuli tänne Perhosta. Heikki eli täällä 14v. ja tuli kuuluisaksi ns.Kirves-Heikin kanavasta,Kotajärvellä ja Myllynkivi tarinasta sekä vesimyllystään, Parikunnan koskessa. Todisteena on myllynkivi kosken rannalla, johon on nyt kiinnitetty muistolaatta.

ja sanat päiväyksineen kertomaan menneestä ajasta. Julkistettu 21.7.2000 Reisjärven Kotiseutuyhdistys. Pj. Johannes Kinnunen .siht. op,Raija Koskela

Uusi teoria!

On tullut ajatus , että jos Heikki olis kertomassa nyt meille suunnitelmistaan. Niin hän varmaan tarvitsi vettä myllynsä siipiin, pyörittääksensä myllynsä kiviä saadakseen jauhoja kantamistaan jyvistä ja todennäköisesti naapureiden jyvistä myöskin. Koska tiet oli siihen aikaan huonoja, vain metsäpolkuja tai jonkinlaisia kolukärryiteitä, ja talvisin rekiteitä joita pitkin kuljettiin myöskin jalan tai ratsain hevosten selässä. Usein myöskin tarvikkeet kannettiin selässä jopa isojakin taakkoja kuten vilja ja jauhosäkit. 70- 100 kg Tästä myllylle nimi, Kantomylly.

Kota ja Kuivajärven välinen kanava noin 60m ja lev.6-8 m syv.noin 2 m Järvi on erittäin kivipohjainen, jotenka heinämaaksi tuntuu kovin karulta, mikä teoria on ollut vallalla näihin päiviin asti ja on edelleenkin.Vesiputousta kotajärvestä , kuivajärveen on tai oli silloin ehkä 2m Kotajärvestä kiemurteleen mutkainen puro ,mutta se on aika tukkoinen ja kivinen.. Kuivajärven alajuoksulla on putousta n.2-3 m muutaman kymmenen metrin matkalla. Eteläjokisuun alun ja järven tuntumassa on ollut ja on edelleenkin kivi ja puu pato joka on luultavasti ollut jo Kires-Heikin aikoihin . Kaloja järvissä on, ahven ,särki , hauki ja made ne yleiset ja riistaa metsissä. Tervanpoltot oli yleistä 1700-1800 luvuilla aina 1900 luvun puoleenväliin asti.Tervanpoltto hautoja on tällä sydänmaalla useitakymmeniä ja eräpirtin paikkoja. Vesimyllystä vielä; Heikki on oletettavasti ajatellut , kaivaa kanavia ja padota jokia eli säännöstellä veden virtauksia , kuivien aikojen varalta myllynsä siipiin.

Aivan kuten nykypäivinäkin ,vesivoimaa sähkön tuottamiseen. Hän kun oli sen ajan , tekniikko eli "vesivoima-alan insinööri" Heinämaa teoria saattoi olla ehkä hämäystä muille ihmisille. Alueella oli ja on ed. järviä joista voisi kuivattaa heinä eli luonnonniitymaita, ja soita paljon.

Ruotsin vallan aikainen tieto on sekin että olis haettu lupaa kuivattaa Raatejärvi. v.1774 anottiin mm. Lehtosen -Raate- ja Vääräjärven kuivattamista 1800 luvulla kuivatustoimet vilkastuivat valtakunnassa. esim. Kalajanjärvi kuivatuslupa saatiin 1851 mutta työt alkoi vasta 1861 n.2500 ha on suomen oloissa suurin hanke. Silloin elettiin Ruotsin vallan aikoja. Luvat haettiin myös kuninkaalta tai hänen valtuuttama henkilö.

Perustelut; Tässä Parikunnan (eli ent.Koskenniemi.)koskessa on ollut vesimylly

1876-90 Kirvesmäki Heikin aikoihin. Nyt kosken rannalla oleva myllynkivi kertoo tarinan todenperäisyyttä. Eteläjokea pitkin on vettä virrannut, milloin enemmän milloin vähemmän myllyn siipiin josta voimaa on saatu kivien pyöritykseen. Jotenka vedensäännöstely on ollut paikallaan sulnveden aikaan. Heikillä saattoi olla oikeastikkin ideana säännöstellä vettä myllyynsä , eikä eikä kuivatus asia tullut mieleenkään. Järviltä on matkaa n.7-8 km ja putousta useita kymmeniä metrejä. Välillä on pieniä koskia ja suvnto paikkoja sekä neva niittyjä, mistä on niitelty nevaheinää , kuivateltu ja ladottu sauroihin odotamaan talven tuloa. Talvella heinät ja kortteet ajettiin hevosella lehmien syötäväksi ja hevosille . Lampaat saivat usein lehtikerppuja syödäkseen jotka olivat haasioissa kuivumassa. Näin elettiin ennen ,entä nyt vuonna 2000

Tiedot perustuu osin naapurin isännän ,Uuno Murtoinperän muistikuviiin, koska hänen vanhempansa ja esivanhempansa on elänyt noita aikoja täällä. Osa maakuntarkistosta ja kirjallisuudesta.

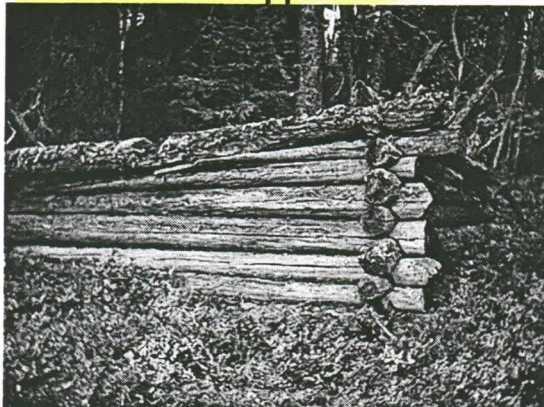
Nykyinen Parikunnan isäntä ja emäntä on Hemmo ja Heli Suontakanen

Kootut tiedot merk. Johannes V.Kinnunen
85900 Reisjärvi
Rantatie 4 f

p.08 776 303

Hirvilammin kämpppä 56

Hirvilammin kämpppä rakennettu todennäköisesti 1870-1890 luv.

Lammin pohjoisrannasta noin 300 m koillis suuntaan. On arvailtu että se olis heinälato ! Todennäköisyys lieneen että se olisi tervanpolttajain eräpirtti koska nurkassa on savupirtin kiuaskivi raunio. Jäljellä on vielä muutama hirsikerros, joka näyttää kirveellä hyvin tehdyksi. Ahveroisen lammin suunnasta tulevan polun lähellä , polku suuntaa edelleen hiisjärvelle eli nykyisen peuranpolun poikki pienen lummelammin pohjoispuolitse hiisjärvelle.

Lähialueella on useita mukulakiviröykkiöitä. Rakennuksen pohjakehikoita 4x5 m ja kiuaskivi raunio.

Polun lähistöllä ,Raatejärven suuntaan on useita tervanpoltto hautoja ja rannalla pirtin raunioita.

Erästä ns. tervanpolttohyttiä on epäilty johonkin toiseen tarkoitukseen, eli onko kyseessä peräti raudanpoltto uuni . Rauniosta löytyy savitiilistä tehty samaan tapaan rakennettu uuni kuin tervanpoltto hytti , kiertävin hormonein eli röörein. Onko kyseessä ollut suomalmien poltto. Ja paikalla on asuttu vuosiakin ? Löytö epäilyt on kytenyt vuosia, mitähän täällä alueella oikein on tehty ja ketä täällä on asunut.

Reisjärven Mäntyperällä , on aikoinaan asunut ainakin yksi hyvä kyläseppä jopa kuuluisaksi pannu ja rauta sepäksi sanottu. Salomoni Vääräkoski – isä ja poika . 1880-1900 luvulla.

Isä Salomoni Vääräkoski s. 1839 Rautalampi –k 1916 Reisjärvi Mäntyperä Salmolan talo vaimo Maria os. Kellokangas . Lapsista yksi –poika oli myös Salomoni s. 1890 ja v. Lyydia Uusitalo s. 1891 Tulo Mäntyperälle 1878 Mäntylän taloon . Myöhemmin he Rakensivat Salmolaan toisen talon jossa oli myöskin paja ja rautasepän työt jatkuivat täällä. Mäntylässä oli myöskin paja. Isä Salomonin kuoltua perhe lähti Amerikkaan eli USA

Tänään Salmolassa asuu Piispasten sukua ja Mäntylässä Tillgrenien sukua ja ovat lähi sukua keskenään em. kuvan kohde ja tervanpolttohytti on Piispasen Juhana ja Einon löytö, heidän isänsä kertomalla paikalla. Tarkempia tutkimuksia varten kuvia ja näytteitä on ottanut Juhani Kinnunen , Reisjärven Kotiseutuyhdistys Ilmoitettu tiedustelua varten Oulun Museovirastolle kesällä 2003 josta kaksi eri kertaa ilmoitettiin olevan kiinostuneita asiaan ja kohteisiin. Tarkempi tutkimustyö tulee todennäköisesti jo kesällä 2004

Minun mielestäni seudulla on asuttu 1800-luvulla ehkä vuosiakin. Ketä he sitten ovat olleet on selvittämättä. Kohteina kun on monta eri paikkaa mm. useita tervanpoltto hautoja –rakennuksen paikkoja – kiviraunioita ja vanhat metsäpolut vieläkin näkyvissä. Onko kyseessä muinoisten hämäläisten erämaa ja riistamaita joita heille silloinen valtiovalta vuokrasi jo muutama sata vuotta sitten. Näillä seuduilla he saattoivat majailla vuosiakin. Vanhat aarniometsät kun oli ja riistaa sekä paljon pikkulampia joissa oli puhdasta ja hyvää kalaa ja suoniittymaita , eikä marjoistakaan ollut puutetta.

Tässä lähinnä on järvet; katajalampi-lummelammit-hirvilampi –ahveroinen-raatejärvi-koukkusenlammit jned.

Juhannes V. Kinnunen
85900 Reisjärvi
Rantatie 4 f p.08-776303

Juha ja Eino Piispanen
85900 Reisjärvi
Mäntyperä p.08-776396